

Vrouwenhanden, mannenharten en een groene papegaai

AMUZ zette zich naar aanleiding van de voorstelling *Plus nulz regretz van Zefiro Torna* en Anne-Mie Van Kerckhoven rond de tafel voor een gesprek met beeldend kunstenaar Anne-Mie Van Kerckhoven, acteur Louis van der Waal en Jurgen De bruyn, artistiek leider van Zefiro Torna.

Jurgen, het is niet de eerste keer dat Zefiro Torna zich richt op de figuur van Margareta van Oostenrijk.

Jurgen De bruyn: Toen tien jaar geleden het stadsfestival 'Mechelen, stad in Vrouwenhanden' over Margareta van Oostenrijk en Margareta van York plaatsvond, maakte Zefiro Torna ook een voorstelling rond de figuur van Margareta van Oostenrijk. Dat zij binnen de context van Petrus Alamire's leven en werk eveneens een belangrijke rol inneemt, was voor ons een mooie gelegenheid om deze figuur en de muziek uit haar chansonniers verder te onderzoeken en op zoek te gaan naar een nieuwe manier om die thematiek gestalte te geven. Zo kwam Anne-Mie Van Kerckhoven in beeld: om de visuele symboliek die rond de leefwereld van Margareta van Oostenrijk bestond, een hedendaagse invulling te geven.

Anne-Mie Van Kerckhoven: Ik had toen ook de tentoonstelling n.a.v. 'Mechelen, stad in vrouwenhanden' gezien en toen Jurgen mij vroeg om mee te werken in deze productie, had hij de catalogus van die tentoonstelling bij zich. Ik vind het niet eenvoudig om in opdracht te werken, waardoor ik aanvankelijk wat sceptisch was, maar anderzijds ben ik in mijn werk al zo'n twintig jaar bezig met mystiek en moraliteit. In mijn carrière ben ik Margareta van Oostenrijk meermaals tegengekomen en Jurgens voorstel prikkelde me om me eens

te concentreren op deze vrouwenfiguur. In mijn onderzoek kwam ik inspirerende beelden tegen: in de tekeningen, schilderijen, wandtapijten uit haar tijd wordt de smartelijkheid van de liefde, zowel de liefde voor Christus als de zinnelijke liefde, op fascinerende manieren gesymboliseerd.

Met name één beeld dat ook in die tentoonstelling in Mechelen hing en ik terugzag in de catalogus, intrigeerde mij uitermate: een tekening van Meester Casper van Regensburg van rond 1485: *Vrouw Minne's macht over mannenharten*. Een afbeelding van een naakte vrouw omgeven door een zestiental gemolesteerde mannenharten, met naast elk hart de uitleg hoe een mannenhart kan worden gebroken. Dit beeld inspireerde mij tot de matrix voor mijn werk. Daarin worden de harten van het origineel uitgespaard waardoor symbolen en beelden gelinkt aan Margareta van Oostenrijk zichtbaar worden in een achterliggende laag. Sommige beelden zijn vanzelfsprekend, zoals de margriet, andere wat meer obscuur, zoals de draak, die vaak in haar iconografie terug te vinden is.

Hoe maakt het kunstwerk dan verder deel uit van de voorstelling?

Anne-Mie Van Kerckhoven: Mijn kunstwerk wordt ingekaderd in een houten lijst en in AMUZ ter hoogte van het linkerzijtaar geplaatst, alsof het altijd al deel uitmaakte van de voormalige Sint-Augustinuskerk. Aanvullend ontwierp lef Spincemaille een systeem waarbij een kleine camera het kunstwerk scant als een loep die onderzoekend over het beeld glijdt. Dat beeld wordt dan live en vergroot geprojecteerd op een scherm achter de musici.

Jurgen De bruyn: Het refereert tegelijk aan wandtapijten, een belangrijke kunstvorm in Margareta's tijd. Met het videowerk van lef creëren we een hedendaagse tegenpool van een wandtapijt, al biedt de camera de mogelijkheid om veel meer details uit Anne-Mie haar kunstwerk naar voren te halen. De manier waarop het beeld van Anne-Mie door lefs camera wordt gescand, refereert evengoed aan het digitaliseren van de Alamire-manuscripten naar aanloop van dit festival. Zo wordt haar werk nog veel meer deel van de voorstelling. We kiezen er ook voor om de muzikanten niet opvallend op het voorplan te plaatsen en zodoende meer ruimte te laten voor de visuele inbreng van Anne-Mie en lef. Hierdoor kan het publiek beter focussen op de correlatie tussen de beelden, de muziek en de teksten.

Een ander element in deze voorstelling is een tekst van Margareta's hofbiograaf Jean Lemaire de Belges: *L'épître de l'amant vert*. Deze tekst wordt niet live vertolkt, maar die heb jij ingelezen, Louis?

Louis van de Waal: Dat klopt. Het bijzondere aan deze tekst is dat je bij een eerste lezing kan vermoeden dat een van Margareta's minnaars aan het woord is, die relaas doet over

zijn liefde voor Margareta, maar eveneens over haar wedervaren met andere mannen en minnaars. Pas later realiseerde ik dat er geen man aan het woord is, maar de groene papegaai die Margareta van haar moeder had geërfd.

Jurgen De bruyn: Jean Lemaire de Belges wordt erkend als een van de vroegste renaissance-dichters, maar *L'épître de l'amant vert* bouwt voort op enerzijds de poëzie van de middeleeuwse hoofse liefde en de onbereikbaarheid van de geliefde, en op de verhalen van mislukte of onmogelijke liefdes uit de Griekse mythologie zoals Dido en Aeneas,

Medea en Jason, Penelope en Odysseus. Dat er een papegaai aan het woord is, biedt tegelijk ook ruimte voor humor, want het is best een vrank driftkikkertje nu en dan.

Louis van de Waal: Eigenlijk is de papegaai een soort uitvergroting van al die geliefden in Margareta's leven. En het is tegelijk grappig dat Margareta dan ook niet doorheeft dat haar papegaai haar nog het meest adoreert van allemaal.

Jurgen De bruyn: Daarnaast biedt de bezetting van vier zangers en drie instrumentalisten een grote rijkdom aan muzikale mogelijkheden, waarbij een intiem lied zoals het anonieme *Me faudra il beter* tot zijn recht komt door één solostem en instrumentale begeleiding, terwijl andere liederen dan weer kracht winnen door een a-capella-uitvoering door de vier zangers samen.

Louis van de Waal: De poëzie van *L'épître de l'amant vert* heeft evengoed een muzikaliteit en ritme. De poëzie van het gedicht is ook zo verfijnd en zit zo vernuftig in elkaar dat je met de tekst niet zomaar aan de haal kan gaan. Dat was voor mij ook erg leuk en een uitdaging om me dat bijna dwingende van muzikaliteit en ritme in de poëzie eigen te maken. Het contrast tussen het soms bijna burleske karakter van het gedicht en de melancholische of levensbeschouwelijke teksten van de chansons vind ik erg goed werken. Ook omdat via de papegaai de bijna onkuise liefde aan bod komt: de papegaai heeft iets stoutmoedigs dat erg leuk is om te vertolken op een wat ingehouden manier.

Hebben de chansons uit Margareta's muziekhandschriften ook inspiratie geboden voor jouw kunstwerk, Anne-Mie?

Anne-Mie Van Kerckhoven: Neen, eerder de leefwereld van Margareta van Oostenrijk en de iconografische symboliek. Bovendien vroeg Jurgen me om een werk te maken dat toch eerder uit mijzelf kwam, dat vanuit mijn eigen idioom kon ontstaan. Ik wilde geen illustratie maken bij de muziek, maar een beeld maken dat complementair is.

Robin Steins

■ WO 19/08/15, 22.15, AMUZ

Zefiro Torna & Anne-Mie Van Kerckhoven
– Plus nulz regretz